

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

4. The Collection of the Numerical Discourses -
Subcommentaries (4. Aṅguttara Nikāya - Tīkā)

01. Subcommentary on the Book of the Ones (01. Ekakanipāta-
tīkā)

6. Commentary on the Chapter on the Finger-snap
(6. Accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā)

PaliVerse

4. The Collection of the Numerical Discourses - Subcommentaries

01. Subcommentary on the Book of the Ones

6. Accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā

51. Chaṭṭhassa paṭhame assutavāti ettha “sādhu paññānavā naro”tiādīsu atthitāmattassa bodhako vā-saddo. “Sīlavā hoti kalyāṇadhammo”tiādīsu pasamsāvisiṭṭhāya atthitāya. “Paññavā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato”tiādīsu atisayatthavisiṭṭhāya atthitāya, tasmā yassa pasattham atisayena vā sutam atthi, so sutavā, saṃkilesaviddhamṣanasamattham pariyaṭṭidhammassavanaṃ, tam sutvā tathattāya paṭipatti ca “sutavā”ti iminā padena pakāsītā. Sotabbayuttaṃ sutvā kattabbanipphattivasena suṇīti vā sutavā, tappaṭikkhepena na sutavāti assutavā.

Ayañhi akāro “ahetukā dhammā, abhikkhuko āvāso”tiādīsu taṃsamāyoganivattiyaṃ diṭṭho. “Appaccayā dhammā”ti taṃsambandhibhāvanivattiyaṃ. Paccayuppannañhi paccayasambandhī apaccayuppannattā ataṃsambandhitā ettha jotitā. “Anidassanā dhammā”ti taṃsabhāvanivattiyaṃ. Nidassanañhi ettha daṭṭhabbatā. Atha vā passatīti nidassanaṃ, cakkhuviññāṇaṃ. Taggahetabbatānivattiyaṃ, tathā “anāsavā dhammā”ti. “Appaṭighā dhammā anārammaṇā dhammā”ti taṃkiccanivattiyaṃ. “Arūpino dhammā acetasikā dhammā”ti taṃsabhāvanivattiyaṃ. Tadaññatā hi idha pakāsītā. “Amanusso”ti tabbhāvamattanivattiyaṃ. Manussattamattaṃ natthi, aññaṃ taṃsadisanti. Sadisatā hi ettha sūcitā. “Assamaṇo samaṇapaṭiñño abrahmacārī brahmacāripaṭiñño”ti ca taṃsambhāvanīyaguṇanivattiyaṃ. Garahā hi idha ñāyati. “Kacci bhoto anāmayam anudarā kaññā”ti ca tadanappabhāvanivattiyaṃ. “Anuppannā dhammā”ti taṃsadisabhāvanivattiyaṃ. Atītānañhi uppannapubbattā uppādidhammānañca paccayekadesasiddhiyā āraddhuppādabhāvato kālavinimuttassa ca vijjamānattā uppannānukūlatā, pageva paccuppannānanti tabbidhuratā hettha viññāyati. “Asekkhā dhammā”ti tadapariyosānanivattiyaṃ. Tanniṭṭhānañhettha pakāsītanti evaṃ anekesaṃ atthānaṃ jotako. Idha pana “arūpino dhammā, acetasikā dhammā”tiādīsu viya taṃsabhāvanivattiyaṃ daṭṭhabbo, aññattheti attho. Etenassa sutādiññānaviraṇaṃ dasseti. Tena vuttaṃ - “āgamādhigamābhāvā ñeyyo assutavā itī”ti.

Idāni tassattham vivaranto “yo hī”tiādimāha. Tattha yasmā khandhadhātādikosallenapi upakkilesaupakkiliṭṭhānaṃ jānanahetubhūtaṃ bāhusaccaṃ hoti. Yathāha - “kittāvatā nu kho, bhante, bahussuto hoti? Yato kho, bhikkhu, khandhakusalo hoti. Dhātu...pe... āyatana...pe... paṭiccasamuppādakusalo hoti. Ettāvatā kho, bhikkhu, bahussuto hoti”ti. Tasmā “yassa ca khandhadhātuāyatanapaccayākārasatipaṭṭhānādīsū”tiādi vuttaṃ. Tattha vācuggatakaraṇaṃ uggaḥo. Atthaparipucchanaṃ puripucchā. Kusalehi saha codanāpariharaṇavasena vinicchayakaraṇaṃ vinicchayo. Ācariye pana payirupāsivā atthadhammānaṃ āgamaṇaṃ sutamayaññāvasena avabujjanaṃ āgamo. Maggaphalanibbānaṃ sacchikiriyā adhigamo.

Bahūnaṃ nānappakārānaṃ sakkāyaditṭhādīnaṃ avihatattā tā janenti, tāhi vā janitāti puthujjanā. Avighātameva vā jana-saddo vadati. Puthu satthārānaṃ mukhullokikāti ettha puthū janā satthupaṭiñṇā etesanti puthujjanā. Sabbagatīhi avuṭṭhitāti ettha janetabbā, jāyanti vā ettha sattāti janā, gatiyo, tā puthū etesanti puthujjanā. Ito pare jāyanti etehīti janā, abhisankhārādayo, te etesaṃ puthū vijjantīti puthujjanā. Abhisankhārādiattho eva vā jana-saddo daṭṭhabbo. Oghā kāmoghādayo. Rāgaggiādayo santāpā. Te eva sabbepi vā kilesā pariḷhā. Puthu pañcasu kāmaguṇesu rattāti ettha jāyatīti jano, rāgo gedhoti evamādiko, puthu jano etesanti puthujjanā. Puthūsu janā jātā rattāti evaṃ rāgādiattho eva vā jana-saddo daṭṭhabbo.

Rattāti vatthaṃ viya raṅgajātena cittassa vipariṇāmakarena chandarāgena rattā sārattā. Giddhāti abhikaṅkhanasabhāvena abhigijjhanena giddhā gedhaṃ āpannā. Gadhitāti ganthitā viya dummocanīyabhāvena tattha paṭibaddhā. Mucchitāti kilesavasena visaññibhūtā viya anaññakiccā mohamāpannā. Ajjhoppānāti anaññasādhāraṇe viya katvā gilitvā pariniṭṭhāpetvā ṭhitā. Laggāti vaṅkakaṇṭake viya āsattā, mahāpalipe yāva nāsikaggā palipannapuriso viya uddharitum asakkuṇeyyabhāvena nimuggā. Laggitāti makkaṭālepe ālabbabhāvena sammāsito viya makkaṭo pañcannaṃ indriyānaṃ vasena ālabbhitā. Palibuddhāti sambaddhā, upaddutā vā. Āvutāti āvaritā. Nivutāti nivāritā. Ovutāti paliguṇṭhitā, pariyonaddhā vā. Pihitāti pidahitā. Paṭicchannāti chāditā. Paṭikujjitāti heṭṭhāmukhajātā.

“Assutavā”ti etena avijjandhatā vuttāti āha - “andhaputhujjano vutto”ti. Cittaṭṭhiti cittapariggaho natthīti yāya paṭipattiyaṃ cittassa upakkilesaṃ tato vipparamuttināca yathāsabhāvato jāneyya, sā cittabhāvanā cittaṭṭhiti. Ekārammaṇe suṭṭhu samādhānavasena avaṭṭhitiṃ pādakaṃ katvā pavattitā sampayuttadhammehi nissayārammaṇehi ca saddhiṃ cittassa pariggahasaññitā vipassanābhāvanāpi natthi, yāya vuttamatthaṃ yathāsabhāvato jāneyya.

52. Dutiye sutavāti padassa attho anantarasutte vuttoyeva. Ariyasāvakoti ettha catukkaṃ sambhavatīti taṃ dassetuṃ - “atthi ariyo”tiādi āraddhaṃ. Paccekaṃ saccāni buddhavantoti paccekabuddhā. Nanu sabbepi ariyā paccekameva saccāni paṭivijjhanti dhammassa paccattavedanīyabhāvato? Nayidamīdisaṃ paṭivedhaṃ sandhāya vuttaṃ. Yathā pana sāvakā aññesaṃ nissayena saccāni paṭivijjhanti paratoghosaṃ vinā tesāṃ dassanamaggassa anuppajjanato. Yathā ca sammāsambuddhā aññesaṃ nissayabhāvena saccāni abhisambujjhanti, na evamete, ete pana aparaneyyā hutvā aparānāyakabhāvena saccāni paṭivijjhanti. Tena vuttaṃ - “paccekaṃ saccāni buddhavantoti paccekabuddhā”ti.

Atthi sāvako na ariyoti ettha pothujjanikāya saddhāya ratanattaye abhippasanno saddhopi gahito eva. Gihī anāgataphaloti idaṃ pana nidassanamattaṃ daṭṭhabbaṃ. Yathāvuttapuggalo hi saraṇagamanato paṭṭhāya sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannoicceva vattabbataṃ labhati. Svāyamattho dakkhiṇāvisuddhisuttena dīpetabbo. Sutavāti ettha vuttaattho nāma attahitaparahitappaṭipatti, tassa vasena sutasampanno. Yaṃ sandhāya vuttaṃ - “so ca hoti sutena upapanno, appampi ce sahitaṃ bhāsamāno”ti ca ādi. Ariyasāvakoti veditabboti ariyassa bhagavato dhammassavanakicce yuttappayuttabhāvato vuttaṃ. Upakkilesehi vipparamutti anupakkiliṭṭhatā, tassā yathāsabhāvajānanāṃ dalhatarāya eva cittabhāvanāya sati hoti, na aññathāti “balavavipassanā kathitā”ti vuttaṃ.

53. Tatiye aggikkhandhopamasuttantaatthupattiyanti aggikkhandhopamasutte desanāatthupattiyam. Tamdesanāhetukañhi ekaccānam bhikkhūnam micchāpaṭipattiṃ nimittam katvā bhagavā imam suttam desesi. Avijahitameva hoti sabbakālam suppatitthitasatisampajaññattā. Yasmā buddhānam rūpakāyo bāhirabbhantarehi malehi anupakkiliṭṭho sudhotajātimaṇisadiso, tasmā vuttam - “upaṭṭhākānuggahattham sarīraphāsukatthañcā”ti. Vītināmetvāti phalasamāpattihi vītināmetvā. Kālaparicchedavasena vivittāsane vītināmanam vivekaninnatāya ceva paresam diṭṭhānugatiāpajjanatthañca. Nivāsetvāti vihāranivāsanaparivattanavasena nivāsetvā. Kadāci ekakassa, kadāci bhikkhusaṅghaparivutassa, kadāci pakatiyā, kadāci pāṭihāriyehi vattamānehi ca gāmappaveso tathā tathā vinetabbapuggalavasena. Upasamharitvāti himavantādīsu pupphitarukkhādito ānetvā. Oṇatuṇṇatāya bhūmiyā satthu padanikkhepasamaye samabhāvāpatti, sukhasamphassavīkasitapadumasampaṭicchanāñca suppatitthitapādatāya nissandaphalam, na iddhinimmānam. Nidassanamattañcetam sakkarākāṭhalakaṇṭakasaṅkukalalādiapagamo sucibhāvāpattīti evamādinampi tadā labbhanato.

Indakhīlassa anto ṭhapitamatteti idam yāvadeva veneyyanavinayatthāya satthu pāṭihāriyam pavattanti katvā vuttam. Dakkhiṇapādeti idam buddhānam sabbapadakkhiṇatāya. “Chabbaṇṇarasmiyo”ti vatvāpi “suvaṇṇarasapiñjarāni viyā”ti idam buddhānam sarīre pītābhāya yebhuyyatāya vuttam. Madhurenākārena saddam karonti daṭṭhabbasārassa diṭṭhatāya. Bheriādīnam pana saddāyanam dhammatāva. Paṭimānentīti “sudullabham idam ajja amhehi labbhati, ye mayam īdisena paṇītena āhārena bhagavantam upaṭṭhahāmā”ti patītamānasā mānenti pūjenti. Tesam santānāni oloketvāti tesam tathā upaṭṭhākānam puggalānam atīte etarahi ca pavattacittasantānāni oloketvā. Arahatte patiṭṭhahantīti sambandho. Tatthāti vihāre. Gandhamaṇḍalamāleti catujjātiyagandhena kataparibhaṇḍe maṇḍalamāle.

Dullabhā khaṇasampattīti satipi manussattappaṭilābhe patirūpadesaavāsaindriyāvekalasaddhāpaṭilābhādayo guṇā dullabhāti attho. Cātumahārājika...pe... vasavattibhavanam gacchantīti idam tattha suññavimānāni sandhāya vuttam. Bhagavā gandhakuṭim pavisitvā pacchābhattam tayo bhāge katvā paṭhamabhāge sace ākaṅkhati, dakkhiṇena passena sīhaseyyam kappeti. Sace ākaṅkhati, buddhāciṇṇaphalasamāpattiṃ samāpajjati. Atha yathākālaparicchedam tato vuṭṭhahitvā dutiyabhāge pacchimayāme tatiyakotṭhāse viya lokam voloketi veneyyānam ñānaparipākam passitum. Tenāha - “sace ākaṅkhatī”tiādi.

Kālayuttanti pattakallam, “imissā velāya imassa evam vattabba”nti tamkālanurūpam. Samayayuttanti tasveva vevacanam, atthupattianurūpam vā. Samayayuttanti vā ariyasamayasyuttam. Desakālānurūpameva hi buddhā bhagavanto dhammam desenti, desentā ca ariyasammataṃ paṭiccasamuppādanayam dīpentāva desenti. Atha vā samayayuttanti hetūdāharaṇasahitam. Kālena sāpadesaṇhi bhagavā dhammam deseti, kālam veditvā parisam uyyojeti, na yāva samandhakārā dhammam deseti.

Utum gaṇhāpeti, na pana malam pakkhāletīti adhippāyo. Na hi bhagavato kāye rajojallam upalimpati. Tato tatoti attano attano divāṭṭhānādito. Okāsam labhamānāti purebhattapacchābhattapurimayāmesu okāsam alabhitvā idāni majjhimayāme okāsam labhamānā, bhagavatā vā katokāsatāya okāsam labhamānā. Pacchābhattassa tīsu bhāgesu paṭhamabhāge sīhaseyyakappanam ekantikam na

hotīti āha - “purebhattato paṭṭhāya nisajjāpīlitaṣṣa sarīrassā”ti. Teneva hi tattha “sace ākaṅkhatī”ti tadā sīhaseyyakappanassa anibaddhatā vibhāvitā. Kilāsubhāvo parissamo. Sīhaseyyaṃ kappeti sarīrassa kilāsubhāvamocanattanti yojetabbaṃ. Buddhacakkhunā lokaṃ voloketīti idaṃ pacchimayāme bhagavato bahulaṃ āciṇṇavasena vuttaṃ. Appekadā avasiṭṭhabalaññehi sabbaññutaññāneva ca bhagavā tamatthaṃ sādhetīti.

Imasmiṃyeva kicceti pacchimayāmakicce. Balavatā paccanutāpena saṃvaḍḍhamānena karajakāye mahāpariāho uppajjatīti āha - “nāmakāye santatte karajakāyo santatto”ti. Nidhānagatanti sannicitalohitaṃ sandhāya vuttaṃ. Uṇhaṃ lohitaṃ mukhato uggañchīti lohitaṃ uṇhaṃ hutvā mukhato uggañchi. Ṭhānanti bhikkhupaṭiññaṃ. Taṃ pāpaṃ vaḍḍhamānanti bhikkhupaṭiññāya avijahitattā tathā pavaḍḍhamānapāpaṃ. Antimavatthuajjhāpannānampi upāyena pavattiyamāno yonisomanasikāro sātthako hotiyevāti dassento “jātasamvegā”tiādimāha. Aho sallekhitanti aho ativiya sallekkena itaṃ pavattaṃ. Kāsāvapajjototi bhikkhūnaṃ bahubhāvato ito cito ca vicarantānaṃ tesaṃ kāsāvajutiyā pajjotito. Isivātaparivātoto sīlakkhandhādīnaṃ nibbānassa ca esanato isīnaṃ bhikkhūnaṃ guṇagandhena ceva guṇagandhavāsītena sarīragandhena ca parito samantato vāyito.

Dhammasamvego uppajji anāvajjanena pubbe tassa atthassa asaṃviditattā. Dhammasamvegoti ca tādise atthe dhammatāvasena uppajjanakaṃ sahottappaññaṃ. Assāsaṭṭhānanti cittassāsakāraṇaṃ kammaṭṭhānaṃ. Sabbesaṃ kiccānaṃ pubbabhāgo sabbapubbabhāgo. “Sabbe sattā averā hontū”tiādinā hi cittassa paṭṭhānaṃ upaṭṭhānaṃ hitapharaṇaṃ. Itaraṃ ito thokaṃ mahantanti katvā idaṃ “cūlaccharāsaṅghātasutta”nti vuttaṃ. Accharāsaṅghāto vuccati aṅguliphoṭanakkhaṇo akkhinimisakālo, yo ekassa akkharassa uccāraṇakkhaṇo. Tenāha - “dve aṅguliyo paharivā saddakaraṇamatta”nti. Sabbasattānaṃ hitapharaṇacittanti sabbesaṃpi sattānaṃ sammadeva hitesitavasena pavattacittaṃ. Āvajjento āsevatīti hitesitavasena āvajjento. Āvajjanena ābhujantopi āsevati nāma ñāṇavippayuttena. Jānantoti tathā ñāṇamattaṃ uppādentopi. Passantoti tathā ñāṇacakkhunā paccakkhato viya vipassantopi. Paccavekkhantoti tamatthaṃ pati pati avekkhantopi. Saddhāya adhimuccantotiādi pañcannaṃ indriyānaṃ vasena vuttaṃ. Abhiññeyyantiādi catusaccavasena vuttaṃ. Sabbameva cetaṃ vitthārato, sāmāñña āsevanadassanamevāti idhādhippetameva āsevanatthaṃ dassetuṃ - “idha panā”tiādi vuttaṃ.

Arittajjhānoti avirahitajjhāno. Atucchajjhānoti jhānena atuccho. Cāgo vā vevacananti āha - “apariccattajjhāno”ti. Viharatīti padassa vibhaṅge āgatanayena atthaṃ dassento “viharatīti iriyatī”tiādimāha. Ayaṃ panettha saddattho - viharatīti ettha vi-saddo vicchedatthajotano. Haratīti neti, pavattetīti attho, vicchinditvā harati viharatīti vuttaṃ hoti. So hi ekaṃ iriyāpathabādhanāṃ añña iriyāpathena vicchinditvā aparipatantaṃ attabhāvaṃ harati pavatteti, tasmā “viharatī”ti vuccati. Iriyatīti ṭhānanisajjādikiriyaṃ karonto pavattati. Pavattatīti ṭhānādisamaṅgī hutvā pavattati. Pāletīti ekaṃ iriyāpathabādhanāṃ iriyāpathantarehi rakkhanto pāleti. Yapeti yāpetīti tasseva vevacanaṃ. Ekañhi iriyāpathabādhanāṃ añña iriyāpathena vicchinditvā aparipatantaṃ attabhāvaṃ pāleno yapeti yāpetīti vuccati. Caratīti ṭhānanisajjādīsu aññatarasamaṅgī hutvā pavattati. Iminā padenāti “viharatī”ti iminā padena.

Iriyāpathavīhāroti ettha iriyaṇaṃ pavattanaṃ iriyā, kāyappayogo kāyīkākiriya. Tassā pavattanūpāyabhāvato iriyāya patho iriyāpatho, ṭhānanisajjādi. Na hi ṭhānanisajjādīhi

avatthāhi vinā kiñci kāyikakiriyaṃ pavattetuṃ sakkā. Thānasamaṅgī vā hi kāyena kiñci kareyya, gamanādīsu aññatarasamaṅgī vā. Viharaṇaṃ, viharati etenāti vā vihāro, iriyāpathova vihāro iriyāpathavihāro, so ca atthato thānanisajjādiākārappavatto catusantatirūpappabandho eva. Ovādānusāsānīnaṃ ekānekavārādivisiṭṭhoyeva bhedo, na pana paramatthato tesāṃ nānākaraṇanti dassetuṃ - “paramatthato panā”tiādimāha. Tattha ese eke ekatṭhetiādīsu eso eko ekatthotiādīnā attho veditabbo.

Raṭṭhassa, raṭṭhato vā laddho piṇḍo raṭṭhapīṇḍo. Tenāha - “ñātiparivaṭṭaṃ pahāyā”tiādi. Tattha “amhākamete”ti viññāyantīti ñātī, pitāmahapituputtādivasena parivaṭṭanaṭṭhena parivaṭṭo, ñātiyeva parivaṭṭo ñātiparivaṭṭo. Theyyaparibhogo nāma anarahassa paribhogo. Bhagavatā hi attano sāsane sīlavato paccayā anuññātā, na dussīlassa. Dāyakānampi sīlavato eva pariccāgo, na dussīlassa attano kārānaṃ mahapphalabhāvassa paccāsīsanato. Iti satthārā ananuññātattā dāyakehi ca apariccattattā saṅghamajjhēpi nisīditvā paribhuñjantassa dussīlassa paribhogo theyyāya paribhogo theyyaparibhogo. Iṇavasena paribhogo iṇaparibhogo paṭiggāhakato dakkhiṇāvisuddhiyā abhāvato iṇaṃ gahetvā paribhogo viyāti attho.

Dātabbatṭhena dāyaṃ, taṃ ādiyantīti dāyādā, puttānametaṃ adhivacanaṃ, tesāṃ bhāvo dāyajjaṃ, dāyajjivasena paribhogo dāyajjaparibhogo, puttabhāvena paribhogoti vuttaṃ hoti. Sekkhā hi bhikkhū bhagavato orasaputtā, te pitu santakānaṃ dāyādā hutvā te paccaye paribhuñjanti. Kiṃ pana te bhagavato paccaye paribhuñjanti, udāhu gihīnanti? Gihīhi dinnāpi bhagavatā anuññātattā bhagavato santakā ananuññātesu sabbena sabbāṃ paribhogābhāvato, anuññātesuyeva ca paribhogasambhavato. Dhammadāyādasuttañcetta sādhaṃ.

Vītarāgā eva taṇhāya dāsabyaṃ atītattā sāmīno hutvā paribhuñjantīti āha - “khīṇāsavassa paribhogo sāmiparibhogo nāmā”ti. Avītarāgānañhi taṇhāparavasatāya paccayaparibhoge sāmibhāvo natthi, tadabhāvena vītarāgānaṃ tattha sāmibhāvo yathāruciparibhogasambhavato. Tathā hi te paṭikūlampi appaṭikūlākārena, appaṭikūlampi paṭikūlākārena, tadubhayampi vajjetvā ajjupekkhanākārena paccaye paribhuñjanti, dāyakānañca manorathaṃ pūrenti. Yo panāyaṃ sīlavato paccavekkhitaparibhogo, so iṇaparibhogassa paccanīkattā āṇaṇyaparibhogo nāma hoti. Yathā hi iṇāyiko attano ruciyā icchitaṃ desaṃ gantuṃ na labhati, evaṃ iṇaparibhogayutto lokato nissarituṃ na labhatīti tappaṭipakkhattā sīlavato paccavekkhitaparibhogo “āṇaṇyaparibhogo”ti vuccati, tasmā nippariyāyato catuparibhogavinimutto visumyevāyaṃ paribhogoti veditabbo. So idha visuṃ na vutto, dāyajjaparibhogeyeva vā saṅghaṃ gacchati. Sīlavāpi hi imāya sikkhāya samannāgatattā “sekho”tveva vuccati. Imesu paribhogesu sāmiparibhogo dāyajjaparibhogo ca ariyānaṃ puthujjanānañca vaṭṭati, iṇaparibhogo na vaṭṭati. Theyyaparibhoge kathāyeva natthi. Kathaṃ panettha sāmiparibhogo dāyajjaparibhogo ca puthujjanānaṃ sambhavati? Upacārasena. Yo hi puthujjanassapi sallekhaṇaṭṭhiyaṃ thitassa paccayagedhaṃ pahāya tattha anupalittena cittaṇa paribhogo, so sāmiparibhogo viya hoti. Sīlavato pana paccavekkhitaparibhogo dāyajjaparibhogo viya hoti dāyakānaṃ manorathassa avirāddhanato. Kalyāṇaputhujjanassa paribhoge vattabbameva natthi tassa sekkhasaṅghato. Sekkhasuttaṃ hetassa atthassa sādhaṃ.

Imassa bhikkhunoti accharāsaṅghātamattampi kālaṃ mettacittaṃ āsevantassa bhikkhuno. Amogho raṭṭhapiṇḍaparibhogoti “ayaṃ pabbajito samaṇo bhikkhūti āmiṣaṃ dentānaṃ tāya mettāsevanāya attano santāne dosamalassa vā tadekaṭṭhānañca pāpadhammānaṃ pabbājanato vūpasamanato saṃsāre ca bhayassa sammāva ikkhaṇato ajjhāsayassa avisaṃvādanenassa amogho raṭṭhapiṇḍaparibhogo. Mahaṭṭhiyanti mahatthikaṃ mahāpayojanaṃ. Mahapphalanti vipulapphalaṃ. Mahānisaṃsanti mahānissandapphalaṃ. Mahājutikanti mahānubhāvaṃ. Mahāvippahārenti mahāvitthāraṃ. Ettha ca paṭhamāṃ kārāṇaṃ mettāsevanāya tassa bhikkhuno sāmīdibhāvena raṭṭhapiṇḍaparibhogārahataṃ, dutiyaṃ parehi dinnassa dānassa mahaṭṭhiyabhāvakaraṇaṃ. Ko pana vādoti mettāya āsevanamattampi evaṃmahānubhāvaṃ, ko pana vādo bahulīkāre, ettha vattabbameva natthī”ti attho.

54. Catutthe uppādeti vaḍḍhetīti ettha bhāvanāsaddassa uppādanavaḍḍhanatthataṃ pubbe vuttā eva.

55. Pañcame imesu dvīsūti catutthapañcomesu. “Tatiye vuttanayeneva veditabba”nti vatvā tathā veditabbataṃ dassetuṃ - “yo hi āsevatī”tiādi vuttaṃ. Tena āsevanābhāvanāmanasikārānaṃ atthavisesābhāvamāha. Yadi evaṃ suttantassa desanā kathanti āha - “sammāsambuddho panā”tiādi. Yāya dhammadhātuyāti sabbaññutaññāṇamāha. Tena hi dhammānaṃ ākārabhedamāññatvā tadanurūpaṃ ekampi dhammaṃ tathā vibhajitvā bhagavā dasseti. Tīhi koṭṭhāsehīti āsevanābhāvanāmanasikārabhāgehi. Mettā hi sabbavatthuno mettāyanavasena ānītā sevanā āsevanā, tassā vaḍḍhanā bhāvanā, avissajjetvā manasi ṭhapanamā manasikāro.

56. Chaṭṭhe aniyamitavacanaṃ “ime nāmā”ti niyametvā avuttattā. Niyamitavacanaṃ “akusalā”ti sarūpeneva vuttattā. Asesato pariyādinnaṃ honti appakassapi akusalabhāgassa aggahitassa abhāvato. Akusalaṃ bhajantīti akusalabhāgiyā. Akusalapakkhe bhavāti akusalapakkhikā. Tenāha - “akusalāyevā”tiādi. Paṭhamataraṃ gacchatīti paṭhamataraṃ pavattati, paṭhamo padhāno hutvā vattatīti attho. Ekuppādādivasena hi ekajjhaṃ pavattamānesu catūsu arūpakkhandhesu ayameva paṭhamāṃ uppajjatīti idaṃ natthi, lokuttaramaggesu viya pana paññindriyassa, lokiyadhammesu manindriyassa puretarassa bhāvo sātisayoti “sabbete manopubbaṅgamā”ti vuttaṃ. Tathā hi abhidhammepi “yasmiṃ samaye kāmāvacaraṃ kusalaṃ cittaṃ uppannaṃ hotī”ti cittaṃ pubbaṅgamaṃ jeṭṭhaṃ katvā desanā pavattā. Suttasupī vuttaṃ - “manopubbaṅgamā dhammā, chadvārādhipatī rājā”ti. Tenāha - “ete hī”tiādi. Tesamā mano uppādakoti ca yadaggena mano sampayuttadhammānaṃ jeṭṭhako hutvā pavattati, tadaggena te attānaṃ anuvattāpento te tathā uppādentō nāma hotīti katvā vuttaṃ. Aṭṭhakathāyaṃ pana cittassa jeṭṭhakabhāvameva sandhāya rājagamaṇāññāyena sahuppattipi paṭhamuppattī viya katvā vuttatīti ayamatto dassito. Anvadevāti eteneva cittassa khaṇavasena paṭhamuppattiyā abhāvo dīpitoti daṭṭhabbo. Tenevāha - “ekatoyevāti attho”ti.

57. Sattame catubhūmakāpi kusalā dhammā kathitāti “ye keci kusalā dhammā”ti anavasesapariyādānato vuttaṃ.

58. Aṭṭhame idanti liṅgavipallāsenā niddeso, nipātapadaṃ vā etaṃ “yadida”ntiādīsu viyāti āha - “ayaṃ pamādoti attho”ti. Pamajjanākāroti pamādāpatti. Cittassa vossaggoti imesu ettakesu ṭhānesu satiyā aniggaṇhitvā cittassa vossajjanaṃ sativiraho. Vossaggānuppadānanti vossaggassa anu anu padānaṃ punappunaṃ vissajjanaṃ. Asakkaccakiriyatāti etesaṃ dānādīnaṃ kusaladhammānaṃ pavattane puggalassa vā deyyadhammassa vā asakkaccakiriyā. Satatabhāvo sātaccaṃ, sātaccena kiriyā sātaccakiriyā, sāyeva sātaccakiriyatā, na sātaccakiriyatā asātaccakiriyatā. Anaṭṭhitakiriyatāti aniṭṭhitakiriyatā nirantaraṃ na anuṭṭhitakiriyatā ca. Olīnavuttitāti nirantarakaraṇasaṅkhātassa vipphārassa abhāvena olīnavuttitā. Nikkhittachandatāti kusalakiriyāya vīriyachandassa nikkhittabhāvo. Nikkhittadhuratāti vīriyadhurassa oropanaṃ, osakkitaṃ mānasatāti attho. Anadhiṭṭhānanti kusalakaraṇe appatiṭṭhitabhāvo. Ananuyogoti ananuyuñjanaṃ. Kusalahammesu āsevanādīnaṃ abhāvo anāsevanādayo. Pamādoti sarūpaniddeso. Pamajjanāti ākāraniddeso. Pamajjitattanti bhāvaniddeso. Parihāyantīti iminā pamādassa sāvajjataṃ dasseti. Tayidaṃ lokiyānaṃ vasena, na lokuttarānanti āha - “uppanā...pe... ida”ntiādi.

59. Navame na pamajjati etenāti appamādo, pamādassa paṭipakkho satiyā avippavāso. Atthato niccaṃ upaṭṭhitāya satiyā etaṃ nāmaṃ. Pamādo pana satiyā satisampajaññaṃ vā paṭipakkhabhūto akusalacittuppādo daṭṭhabbo. Tenāha - “pamādassa paṭipakkhavasena vitthārato veditabbo”ti.

60. Dasame kucchitaṃ sīdatīti kusīto da-kārassa ta-kāraṃ katvā, tassa bhāvo kosajjaṃ, ālasiyanti attho.

Accharāsaṅghātavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Ṭīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 4. The Collection of the Numerical Discourses - Subcommentaries. 01. Subcommentary on the Book of the Ones. 6. Commentary on the Chapter on the Finger-snap Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org